

Bara folk lämnas i fred att producera kommer de att skapa överflöd. Till och med i ett krigshärjat Odessa.

BORIS BENULIC

Vd för *Kraft & kultur*

BLAND KAN MAN fundera på hur många av marknadens förespråkare och försvarare som egentligen tror på att ett maximalt fritt utbyte och flöde av varor mellan fria aktörer är den bästa lösningen.

Under finanskrisen ser vi hur samma personer i diskussionerna börjar skruva på sig litet förläget och krämtar fram ett: jo, äh, marknaden är nog bra under normala förhållanden, men nu är ju situationen extraordinär så staten måste gripa in och återställa allt till det vanliga.

Så tiotals miljarder ställs i Sverige och västvärlden till bankers och storindustriers förfogande. Sådana resonemang uppvisar en märklig logik. Om en sak bara fungerar bra under normala förhållanden, men inte under tider av kris, då måste vi välja en annan lösning; varför väljer vi då inte alltid att ha den andra lösningen? Det som fungerar bra i tider av kris bör väl rimligen fungera ännu bättre när det inte är kris?

OM VI FÖRFLYTTAR oss till andra världskrigets Europa, en tid av yttersta misär och extrem brutalitet, så förflyttar vi oss också till en kontinent där det råder brist på allt, och all konsumtion och produktion är noggrant kvoterad och kontrollerad. Det här är de tre r:ens period; allt präglas av ransonering, reglering och rekvisitioner. Överallt kyla och hunger.

Utom på en plats. Odessa.

”... något som skiljde den från alla andra städer i Ryssland och i de delar av Ukraina som ockuperats av Tyskland; ett överflöd av mat på marknaden ...

Där fanns fett, så sällsynt i Ukraina. Där fanns smör, bacon, olja, kött – som vi nästan glömt existerade: fläsk, kyckling, gås – och mycket annat ... Dessutom var allt billigt. Vi köpte mycket mer än vi behövde, tillräckligt för en vecka.” Vladimir Petrov minns sin genomresa under flykten från Gulag i sina memoarer: *Escape from the future* (Indiana Press).

Hur kunde denna del av Ukraina blomstra vid denna tid? Betänk att i mer än 20 år hade Stalin målmedvetet med deportationer och svältpolitik

gjort allt för att bryta ryggen på de självmedvetna bönderna. Den ukrainska intelligentian hade drastiskt decimerats genom de nästan ständigt pågående utrensningarna av oliktankande.

Och nu befann sig staden och dess omgivningar under rumänsk kontroll, och det var en så brutal regim att till och med Otto Ohlendorf som var chef för den tyska Einsatzgruppe D protesterade mot rumäernas ”sadism” och då ska vi minnas att Ohlendorf själv hängdes 1951 som krigsförbrytare.

Framför allt var det judarna som drabbades, och det som skrämde tyskarna var att deras rumänska allierade inte brydde sig om att försöka dölja vad de gjorde – judar och kommunister hängdes offentligt, barn och kvinnor mördades på öppen gata och massarkebuseringar skedde i byar där man fann judar. Det var en tid av allmän skräck och förfäran.

Och en tid av överflöd.

ÄR DÅ FÖRKLARINGEN att rumäerna trots sin brutala ondska var kompetenta administratörer – att deras regleringar och ransoneringar var smartare och effektivare än alla andras?

Tvärtom. Rumäerna reglerade överhuvudtaget inte ekonomin. Bara du betalade en mindre avgift så fick du producera vad du ville och sälja det till vem du ville och till vilket pris som helst. Samma sak gällde tjänster och i Odessa blomstrade butikslivet, det fanns mängder av frisörer, skräddare, kaféer och restauranger.

Orsaken var att Rumäniens ledare Antonescu inte hade för avsikt att behålla den här delen av Ukraina – han ville bara ha området som ett bytesobjekt i förhandlingar med Ungern och Tyskland om den del av Transsylvanien som ungrarna lagt beslag på – därför lade han sig minimalt i hur ekonomin fungerade.

Så den enda slutsats vi kan dra är: även människor som pinats på obegripliga sätt av en serie mordiska regimer kommer att kunna få ekonomin på fötter – bara de får vara i fred med sitt arbete, sitt skapande och producerande. ∞

